

Лежненко Людмила Ігорівна,
*к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Процеси інтеграції до міжнародного співтовариства не можуть залишатися осторонь трансфертних процесів у сфері економічних відносин.

Питанням трансфертного ціноутворення присвячено чимало наукових аналізів та публікацій. Зарубіжні країни, переважно країни Організації економічного співробітництва і розвитку накопичили значний досвід нормативного регулювання цієї сфери. Згідно міжнародних документів, під трансфертним ціноутворенням загалом розуміють процес формування ціни під час передачі продукції (товарів, напівфабрикатів) від одного структурного підрозділу компанії до іншого або від однієї компанії до іншої, якщо вони пов'язані.

Згідно ст. 39 Податкового кодексу України трансфертне ціноутворення визначене як система, в якій визначаються «справедливі» ціни на послуги та товари, вартість інших об'єктів договірних відносин у контрольованих операціях [1].

Трансфертне ціноутворення безпосередньо пов'язане з бухгалтерським процесом підприємства. Це впливає на багато об'єктів та механізмів в середині економічних відносин. Загальноновизнано, що трансфертне ціноутворення має два аспекти бухгалтерського обліку – управлінський і податковий.

З одного боку, трансфертне ціноутворення є одним із можливих механізмів управлінського обліку, за допомогою якого компанія може не тільки розподіляти наявні ресурси, прогнозувати фінансові результати, а й координувати дії підрозділів, що входять до її складу. Наприклад, компанія може мати кілька центрів витрат (відділи транспортування, закупівлі, виробництва тощо) і лише один центр доходів (відділ збуту), без зручного інструменту для оцінки внеску кожного відділу в кінцевий фінансовий результат. Тому, трансфертне ціноутворення можна використовувати як механізм для оцінки якості управління дочірніми підприємствами (філіями, відділеннями, структурними підрозділами). Трансфертне ціноутворення може бути використане як основа для визначення внутрішніх продажів, прибутку та рентабельності. Воно допомагає управлінському персоналу в таких питаннях, як координація діяльності відділу з материнською компанією та ефективність політики менеджменту, розумний розподіл витрат і активів між окремими підрозділами, прибутковість взаємних поставок, правильність розподілу витрат при транспортуванні, потреби в покращенні показників фінансової звітності та удосконалення систем обліку витрат.

Як об'єкт управлінського обліку, трансфертне ціноутворення ставить перед бухгалтерами та фінансистами питання: чи слід продавати вироблену продукцію іншим структурним підрозділам підприємства за спеціальною ціною? Якщо так, яку кількість він має намір продати на внутрішньому та зовнішньому ринках і яка трансфертна ціна на кожному етапі передачі? Поява механізму трансфертного ціноутворення є ствердною відповіддю на перше запитання і змінюється залежно від методу та моделей застосування трансфертного ціноутворення.

Варто також зазначити, що під трансфертне ціноутворення можуть підпадати не лише товари, продукція та послуги у сфері виробництва, а й процентні ставки, дисконти за облігаціями та векселями, вартість майнових прав, роялті та інше. Трансфертні ціни виступають тут в якості ціни надання капіталу.

З іншого боку, слід визнати, що трансфертне ціноутворення представляє собою не тільки об'єкт ефективного ведення бізнесу, але й дуже поширений спосіб мінімізації податкових зобов'язань платників податків шляхом переміщення бази оподаткування до пов'язаної особи, яка має податкові пільги, або розташована у більш сприятливому податковому режимі. Загалом у переважній більшості наукових досліджень трансфертне ціноутворення розглядається як об'єкт оподаткування транснаціональних корпорацій, структурні підрозділи яких дислоковані в різних податкових юрисдикціях.

Важливою частиною організації обліку трансфертного ціноутворення є формування облікової політики в частині процесів такого ціноутворення. А ефективність управління трансфертним ціноутворенням підприємства багато в чому залежить від рівня сформованої облікової політики.

Варто зазначити, що ключову роль в організації обліку трансфертного ціноутворення відіграє вибір методики з ведення обліку операцій з трансфертними цінами. На підприємстві необхідно встановити процедури збору, систематизації та передачі інформації про трансфертне ціноутворення, за допомогою відображення операцій з трансфертними цінами в бухгалтерському обліку та реєстрах, підготовки звітності для зовнішніх та внутрішніх користувачів відповідно до вимог чинного законодавства. Облік трансфертного ціноутворення потребує дотримання вимог затверджених в нормативних документах та роз'яснень контролюючих органів.

Таким чином, процеси трансфертного ціноутворення відносно нові для нашої країни, але їх розвиток та запровадження змушує бухгалтерів, аудиторів, фінансистів, приділяти багато уваги, як одному з важливих об'єктів бухгалтерського обліку компаній.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755- VI. Дата оновлення: 25.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 25.11.2022).